

Іван Сияк

**«БИЛИ СМЕРТНИМЪ БОЕМЪ,
И НА ВЕРБЪ ВІШАЛИ СТРЕМГЛАВЪ,
И ВЕЛЪЛИ ЩЕКАТИ АКИ ПСУ
ПО ПОДЪ ИХЪ НОГАМИ»:**

**ДОКУМЕНТИ СУДОВОЇ СПРАВИ КОЗАКА ФЕДОРА ПРОСКУРНЕНКА
(Частина друга)**

DOI: 10.5281/zenodo.5229530

© І. Сияк, 2021. CC BY 4.0

№ 7

[1729 р., не пізніше березня 14]. – Супліка козака с. Покошичі Понорницької сотні Чернігівського полку Федора Проскурненка гетьманові Данилу Апостолу з проханням посприяти завершенню його судової тяганини з односельцем Карпом Власенком за бортні дерева

7 Ясне велможный мсцѣ пне гетмане^а

Мнѣ всемилостивѣйший пне и добродѣю

С прошлого 1720-го года, мѣючи я, нижайший, заводъ с Карпомъ Власенкомъ да Пилипомъ Федосенкомъ, козаками и жителми села Покошичъ сотнѣ Понорницькой полку Чернѣговского, ѿ краденной ними соснѣ бортной, которую своѣмъ знакомъ помѣтили без вѣдома моего, а той знакъ ѿбухомъ збили на моеѣ власной ѿтчизной ухожшой соснѣ, и что мене помянутіе Карпъ и Филипъ били смертнимъ¹ боемъ и на вербѣ вѣшали стремглавъ, и велѣли щекати аки псу по подѣ ихъ ногами, же будто я в тую сосну уклепалься¹, и тоѣ ѿны чинили безправне сами собою. И по такой моеѣ нуждѣ билъ я челомъ сотнику понорницькому пн[у] Никифору Савичу, а сотникъ не даючи справи помежку нами, але сталъ на мнѣ викиднихъ денегъ тридцати талерей править, которихъ не чуючись у винѣ не далъ я, и сталъ битъ челомъ покойному пну полковнику чернѣговскому Павлу Полуботку я на помянутыхъ заводцовъ, которую мою челобитну пнѣ полковникъ ѿдалъ въ судъ полковий судіи п. Томарѣ^б, и тамъ въ суду не длилы [!] насъ, ѿбохъ сторонъ, изискуючи и датки беручи з обохъ рукъ в Чернѣговѣ чрезъ два года, а резолюціи нѣждадной не вчинили, и хотѣли мене в канаву всиловне вислат, даби тамъ згинулъ.

А я, видячи такую над собою ѿт Бга и пановъ немилост^г, мусѣлемъ удатися въ Глуховъ з жалобливимъ челобиттемъ до покойного антецесора ясне велможности вашей, покойного пна гетмана Скоропадского. А покойний гетманъ разсмотрѣвши мое челобитте, ѿислалъ в судъ Енералний до покойного судіи, пна Івана Чарниша^в. А покойний судия енералний призвавши насъ, ѿбохъ сторонъ, а узнавши с помежку насъ помянутого Карпа подлеглого винѣ и праву учинилъ виноватимъ, и по доволнихъ роспросахъ и документахъ велѣвши ему, Карпу, мнѣ бы вѣтрату мою пополнить, декретомъ^г енералнимъ судовимъ за печаттю и руками подтвердивши, мнѣ далъ тотъ декретъ.

По котромъ декрету мнѣ нѣнайменшаго исполнения в утратѣ моеѣ не вчинили, і я знову билъ челомъ в 1723 году покойному пну полковнику чернѣговскому Павлу Полуботку, и в ту пору наказному гетману. И по той моеѣ челобитной видано мнѣ указъ въ томъ же году генвара мсца 25^з, в котромъ указѣ написано, дабы помянутий Карпъ мене, жалобливого, во всемъ погодилъ и успокоилъ, а если би не могъ погодивши спокоитъ, то би таковыхъ презирателей указа забивши в колодки, прислалъ сотникъ понурницький в Глуховъ. И по вчитанню того указа, ѿний Карпъ и Пилипъ не ждучи покаместъ будетъ

¹ Підкреслено.

² Написано над рядком.

³ Серед документів цієї судової справи даний документ відсутній.

пнь сотникъ ихъ ѡтсилать, сами передомъ поехали у Глуховъ. И любо сотникъ чинилъ уже третій розискъ по ихъ прошенію, в котормъ розиску винашли у Карпа и другу мою сосну с пчолами нимъ украденную, и за тимъ сотникъ и мене послалъ въ Глуховъ. А когда ѡбъявились ѡбѣ сторонѣ предъ пномъ Полуботкомъ, а узнавши пнь Полуботокъ Карпову вину, велѣлъ его, Карпа, взять до турми. А поневажъ сталъ Карпъ ѡшуканствомъ прохать мене, чтобы я его ѡсвобонилъ [!] с турми, мѣючи мнѣ поталу уплачоватися в дому, и я ѡ немъ прохаль, и на мою прозбу // **7 зв.** велѣли его с турми випустить. А когда приехали въ домъ, то пнь сотникъ понурницький приво[дя] насъ на злагоду и велѣлъ Карпу, даби мнѣ уплатилъ талярій сто, а Карпъ отнюдь не похотѣлъ не тилиа талярей сто, но нѣнайменшой частки мнѣ не уплатилъ, а я вдался до Глухова съ челобиттемъ взнову.

И въ тую пору, по полубку сидѣлъ въ суду Енералномъ пнь Силичъ^Г, который призвавши ѡби стороны насъ, сказала на Карпа: «А же тебѣ такого преступцу указовъ и присвѣдченного у воровствѣ давно пора повѣсити», а на утрешний день невѣдомо по какой силѣ Силичъ ѡтибралъ въ мене из суду Енералного виданный мнѣ декретъ всиловне, и велѣлъ без жадной претенсіи мнѣ с Карпомъ мѣрковатися. Что я мѣючи великую утрату, не похотѣлъ з нимъ, Карпомъ, без суду мѣрковатися, а не вернувши мнѣ декрета, тѣснили мене и турмою напр[ас]но, и не росправивши насъ, ѡтислили.

И билъ я еще ѡсаулѣ енералному, пну Жураховскому челомъ, аже тогди в скоромъ часѣ взято пна Жураховского за арешть^А. И для того мнѣ не вчинено нѣжадной резолюціи, але толко видано з войсковой Енералной канцеляриі^Б до блгородного гспдина полковника чернѣговского Богдана Михайлова^В указъ, и по тому указу гспдинъ полковникъ ѡтислалъ въ бивѣщую Малороссийскую колѣлегию^Ж, а в колѣгии я пробавилъ болше 20 недель, а с колѣгии видана мнѣ била промемория^З у войсковую Енералную канцелярию, а по промемории у войсковой Енералной канцеляриі правитель велѣли видати мнѣ до сотника панурцкокого указъ, въ котормъ указѣ вовся укривають моего заводця, а велѣть платитис розищикамъ и свѣдкамъ мою утрату без умедленія. Которий то сотникъ по тому указу, писанномъ 1724 году въ мартѣ 10, написавши листъ ѡправдаючи себе, не уплативши мнѣ нѣнайменшой моеї утрати, ѡтослал[ъ] с тимъ листомъ у Глуховъ до правителей, который я листъ и подаль судьямъ. И по томъ листу не посылаючи на розискъ нѣкого, написали повторний указъ до сотника ж понурницького, даби всеконечне поворочали мою утрату по первомъ указу, которіе указы и поннѣ в мене ѡбрѣтаются^Д. И по тихъ указахъ до днесъ награждения мнѣ нѣжадного не би[ло], и такъ я за своімъ убожествомъ не могучи тої справи укончити, позанехалъ [?] до днесъ. В котормъ заводѣ мнѣ чрезъ тие года стало проторовъ и вбитковъ болше чтирох сотъ золотих, и чрезъ тоє весма разорилъся и в ниществе пришелъ, что вже ходя по под окнами хлѣба жѣбру.

Того ради, прошу яснѣ велможности вашей повелѣть своімъ висоце поважнимъ указомъ зискать к суду Енералному сотника понурницького Тихонія Никифоровича, да наказнаго сотника Семѣна Пѣнязя, да Карпа Власенка и Филиппа Федосенка, и з ними розищиковъ и свѣдителей, которих ѡни всѣхъ по имени вѣдають, а по изисканню помянутих сотниковъ и заводцовъ з розищиками и свѣдителями, многими правдивими допросить, // **8 а** по допросѣ и по слушнихъ документахъ, и подлугъ першого енералного декрету, любь в мене его неимѣется, еднать мѣється копия пна Полуботка указу^З, въ котормъ прописано, жеби подлугъ декрету мене, жалобливаго, Карпъ во всемъ погодилъ и успокоилъ, даби впредъ до нихъ жалоба не била. И по томъ би указу и по многихъ судахъ тутъ, въ Глуховѣ, на Енералномъ судѣ тая справа наша, точащяся чрез килко лѣтъ, тепер би уже крайне била приѡконченѣна, да не бу [!] я бѣдний болше разоратися и в ниществе ѡстатніе и бѣду крайню приходити чрезъ волокиты. Сѹ тоє і паки по стократне вашего рейментарского милостиваго призьнїя и респекту всемирннѣ со слезами прошу.

Яснѣ велможности вашей, мого всемилостивѣйшаго пна и добродѣя нижайший рабъ и подножокъ Федоръ Проскурненко, житель села Покошичъ, козакъ сотнѣ Понурницькой полку Чернѣговскаго

8 зв. *Помітка:* Суплѣка Федора Проскурненка, козака сотнѣ Понурницькой, въ которой ускаржається на Карпа Власенка да Пилипа Федосенка, что они украли в него сосну буртную и онъ въ томъ от 1720 году позивається и былъ чоломъ сотниковѣ понурницькому, полковниковѣ Полуботковѣ, гетману Скоропадскому, где и обвинено ихъ, Власенка и Федосенка, въ колѣгии, въ канцеляриі войсковой, чрезъ що онъ пришолъ ко⁵ убытку чотириста золотих, но посель сатисфакції не получилъ. Того ради, просит дабы такъ сотника цѣлого, яко и наказнаго на тот часъ, також и ихъ, Власенка и Хведосенка, призват в

⁴ Ці документи в справі відсутні.

⁵ Далі закреслено ч.

Глуховъ и за украденную сосну, за пощой невиннии его, учинит з ними сатисфакцію⁶ и притори бы и убутики они ему уплатили.

Под. мар. 14 д. 1729 году.

Biblioteka PAN w Krakowie, № 279, l. 7–8 зв. Оригінал.

№ 8–9

[Не раніше 1730 р., серпня 24]. – Супліка мешканця с. Покошичі Понорницької сотні Чернігівського полку Федора Проскурні гетьману Данилу Апостолу з проханням посприяти завершенню його судової тяганини з односельцем Карпом Власенком і компенсувати видатки, які зазнав позивач на час розгляду справи; реєстр видатків Федора Прскурненка, які той поніс під час судової тяганини з Карпом Власенком

12 Ясне велможній мсцѣ пне гетмане

Всемилоствѣишій мой пане и великій добродѣю

Я, нижей подписанній, оставшися по ѡтцу своемъ въ молодыхъ лѣтахъ, и врученную мнѣ, яко паслѣднику ѡтцевскую худобу, грунта и бортную ѡтчину, которую не могучи я здержати, а задолживши кредиторама мусѣлемъ инному члвку, жителю и козаку покошинскому Тимоху Зимѣ, въ продажу завести, за которую власную мою ѡтчину Карпъ Оуласенко съ посторонними людми, наклонивши ихъ на свое хотѣніе и изъ сродниками своими, за власную мою ѡтчину виноватимъ мене учинивши, аки злочинцю и горшъ злочинцѣ стремѣглавъ на вербѣ повѣшивши, годинъ двѣ торбовали, а изъ верби знявши, кіями доволне били, и аки псу велѣли мнѣ брехать, що и чинилос. А когда о томъ бортномъ дереву по челобитю моемъ чиненъ розискъ, тогда де тое дерево показалос быть въ ѡтчину моею, о чомъ многіи люде сознали. И хочай декретомъ суду воискового Енералного повелено мнѣ за побой и за протчіе убитки нагородить, однако ж жадного мнѣ награжденіе не учиненно. В чомъ я въ прошлыхъ годѣхъ на помянутого Карпа Оуласенка и Пилипа Федосенка биль чоломъ покоиному Павлу Полуботку, полковниковѣ чернѣговскому, на тотъ часъ за гетмана въ Малой Россіи правящему, и по тому чолобитю моемъ виданъ былъ ѡт его, пна Полуботка, до сотника понурницкого таковой указъ, дабы онъ, сотникъ, призвавши предъ себе више показаннихъ Пилипа и Карпа, всеконечно приказаль имъ подлугъ декрету зъ суду воискового Енералного виданного не толко искъ золотихъ сорокъ, но и утрату, якую я по декрету о уже понеслъ наградити, и въ всемъ мене // **12 зв.** в успокоили данъ, понеже они¹ платитис мнѣ не похотѣли.

Тогда сотникъ понорницкій прислалъ одного зъ нихъ, Карпа Уласенка, въ Глуховъ, где онъ въ туремномъ сидячи вязеню склонилъся при людяхъ всѣ мої оубитки платити. Когда же его выпустили [!] з того туремного вязеня, онъ на томъ не встоялъ и мнѣ нимало не платилъся, по чому я видячи себе крайне обижденного, мусѣлемъ еще въ войсковую Енералную канцеллярію за правителей на ихъ же заноситъ жалобу. И по той моеи жалобѣ зъ оной войсковою Енералной канцелляріи къ Семену Пѣнязю, наказному тогдашному сотнику понорницкому, оуказомъ было предложено, чтобъ подлугъ децизіи декрета, виданного з суду воискового Енералного въ правѣ точаюися между нами за бортное дерево и за побой, всѣ тіе люде, хто що якіе бралъ у мене неслушне накладаи и здирства (о чомъ и теперъ при семъ прилагаетъся реєстръ)², назадъ бы поворочали. И зъ того забору толко мнѣ клячь мою жъ власную возвращенно, а другихъ рѣчей и по повторному зъ Енералной войсковою канцелляріи указу ничего не уплачено.

Того ради, падши подъ стопи погъ реиментарскихъ, слезне прошу такового на себѣ милосердія, дабы указомъ реиментарскимъ къ кому надлежитъ предложено было, чтобъ мнѣ реєстромъ показанную худобу на комъ доводится доправит[ъ], а за побой слушное подлугъ правъ учинено бь награжденіе. Що получивши за щасливое реиментарское вше пановане, долженъ Бг[у] молити.

Ясне велможности вшой, милост[и]вого моего добродѣя всенижайшій ра[бъ] и подножокъ Федоръ Проскурня, жителъ покошинск[ий] полку Чернѣговского сотн[ѣ] Понурницкой

Помітка: Под. августа 24 ч. 1730 году.

Biblioteka PAN w Krakowie, № 279, l. 12–12 зв. Оригінал.

13 Реєстръ мнѣ, Хведору Проскурненку, про память сколько въ заводѣ с Карпомъ Уласенкомъ, жителемъ покошицкимъ, готовихъ грошей виложилъ: Ѡтцу Артемію покошицкому заплатилемъ за горѣлку 6 талерей.

⁶ Далі закреслено п.

¹ Написано над рядком.

² Дужки автора.

Пну Маџиму тож за горѣлку заплаћилъ талярь, которую горѣлку брано у винного шю.

Климѹ Левоненку, атаману покошицкому, далъ таляра.

Луцку Івченку, вотчичу, два таляри далъ.

Івану, дяку, два таляри далъ за інквизицію, три Андрѣю Жадченку^а.

Да что обявилъ писма ему ж, дяку, далъ четверикъ^б жита, а что он же писалъ суплѣ-ки и і списки переводилъ, заплатилемъ чотири золотихъ.

Стецко Палчикъ^в, жителъ шабалтасовскій, що издилъ по сторони, узялъ свиту новую.

Якъ былъ челомъ полковнику чернѣговскому Полуботку, виложилъ таляра.

За виправку позу от его ж, Полуботка, стратилъ два золотихъ, а золотій и схарчилъ.

Андрѣй Кремаленко узялъ коня доморослого.

Якъ предъ Томарою и Силичемъ судилис, утратилемъ восьмъ копь.

Другимъ разомъ предъ ними ж судячис, утратилъ десят золотих.

Суплѣкуючи до покойного гетмана Скоропадского, виложилъ пят золот.

Правуючис предъ судею Чернишемъ, виложилъ два таляри.

Правуючис предъ наказнимъ гетманомъ Полуботкомъ, утратилъ вусмъ золо.

Потомъ по приказу его ж, Полуботка, когда судилъ сотник понурницькый Тихоній, тогда пониманымъ сторонамъ купилелъ риби за шест шаговъ, а мяса за девят шаговъ. //

13 зв. Кирилъ Кваша лузицкому, Івану Дудцѣ хоменскому и Якимѹ Скочку, жителю хоменскому ж, виложилъ талярей десят.

Предъ Чуйкевичемъ^г и предъ Силичемъ и Романовичемъ^г судившися утратилъ рубля.

По суду онихъ поднимали сторонъ вотчичовъ и схарчили имъ восьмъ копь.

Тіе ж сторони из Глухова ишовши, взяли вола.

Уласу, козаку глуховскому, якъ посилали по сторони, далъ одинадцят золотих.

Якъ ис Пилипомъ були въ Глуховѣ, утратилъ золотих чотири.

Якъ позовъ Карпъ виправилъ из Чернѣгова, того часъ утратилемъ два золотих.

Бючи чоломъ в коллегію бившую, утратилъ золотій.

Другимъ разомъ въ оную ж коллегію подаючи чолобитную, утратилъ восьмъ золотих без двохъ шаговъ.

Якъ предъ Краковскимъ судилис, утратилемъ девят золотихъ.

Якъ сторони отписовалися въ Глуховъ до Ялоцкого и Левенця^д, утратилъ 2 зол.

Третимъ разомъ заножаячи чебытную до гспдна брегадира, утратил талер.

Первимъ разомъ, будучи предъ гспдиномъ Богдановимъ, полковникомъ чернѣговским, утратилъ золотій.

Четвертимъ разомъ, подаючи челобитную въ коллегію въ Глуховѣ, утратилъ золоті[й].

Якъ из суду Енералного виправилъ указъ до Чернѣгова, утратилъ два таляри.

Другимъ разомъ будучи предъ пномъ полковникомъ чернѣговскимъ, утратилемъ полчварта золотого.

Biblioteka PAN w Krakowie, № 279, l. 13–13 зв. Оригінал.

№ 10

1730 р., серпня 25. Глухів. – Лист гетьмана Данила Апостола до чернігівського полковника Михайла Богданова домогти стягнути козакові с. Покошичі Понорницької сотні Федору Проскурні з односельців Карпа Уласенка і Пилипа Федосенка компенсацію за понесені збитки під час судової справи

14 Мой ласкавий пріятелю, пне полковнику чернѣговскій

Биль намъ чолом чрезъ суплѣку свою, козакъ сотнѣ Понорницкой, жителъ покошинскій Федор Проскурня, на Карпа Уласенка, что онъ, Проскурня, когда задолжившиися кредиторамъ продалъ свою худобу, по ѡтцевѣ ему доставшюся, того ж села Покошина жителевѣ Тимоху Зимѣ, онъ, Карпъ, из своїми сродниками и протчіими посторонними людми (наклонивши ихъ на свое хотѣніе)¹, виноватим учинили и на вербѣ стремглавъ повѣсивши двѣ годинѣ, мордовали и кіями доволне были, и яко псу ему брехат велѣли. А когда по его челобитгю о томъ бортномъ дереву чиненъ былъ розискъ, тоє дерево по сознагю людскому показалос быт въ суплѣкуючого ѡтчинѣ, о чомъ онъ, Проскурня, хочай въ прошлихъ годѣхъ на помянутого Карпа Уласенка да Филиппа Федосенка биль челомъ въ судъ вой. Енер, також и покойному Павлу Полуботку, полковниковѣ чер., на тот час за гетмана въ Малой Россіи правящему, и по тому его челобитгю виданъ былъ ему з суду вои. Енер. декрет, и од Полуботка до сотника понурницького таковий указъ, дабы онъ,

¹ Дужки автора.

сотникъ, призвавши пред себе вишше // 14 зв. показанних Карпа и Филиппа, приказаль імь подлугъ декрету зъ суду вой. Енер. виданного, не толко іскъ золотихъ сорокъ, но и утрату всю, якую онъ, Проскурня, по декрету уже понеслъ, нагородити и во всем его уконтентовати, однакъ ему платитис не похотѣли. Почому когда и третим разом на іх же, въ вой. Енер. крїи за правителей заносилъ жалобу, и по той его жалобѣ зъ вой. Енер. крїи Семѣну Пѣнязю, наказному тогда сотниковѣ понурницкому, указомъ было предложено, чтоб подлугъ децизїи декрета зъ суду вой. Енер., виданного в справѣ точачойся между ними за бортное дерево и за побой, учинилъ ему, суплѣкуючому, сатисфакцію, то и въ ту пору² з того забору толко ему возвратили клячь его, а других рѣчей и по повторному зъ Енер. вой. крїи указу ничего неуплачено, и в том просилъ ншого разсмотрѣнія и до кого надлежит указу. Того ради, предлагаем абыс в мст³ ежели декрет суплѣкуючого суду войскового Енерального имѣется, подлугъ оногo велѣлъ на³ обжалованных Карпу⁴ и Филиппа⁵ іскъ⁵ и убитки доправит, и отдад жалобливому зъ роспискою⁵. // 15 Зѣ Глухова августа 25 ч. 1730 года.

Biblioteka PAN w Krakowie, № 279, l. 14–15. Чернетка.

КОМЕНТАРІ

№ 1

^a *Половецький Маркіян (Марко)* – городовой отаман м. Чернігів (1699 р.), значковий товариш Чернігівського полку (Кривошея В.В. Козацька старшина Гетьманщини. *Енциклопедія*. Київ: Стилос, 2010. С. 591).

^b «...его мл. пана полковника его црского и прстлаго влчства Запорозкаго чернѣговского...» Мова йде про Лизогуба Юхима Яковича – генерального військового бунчужного (1688–1698 рр.), полковника Чернігівського полку (1698–1704 рр.) (Кривошея В.В. Козацька старшина Гетьманщини. С. 36, 471).

^b «...при притомности пна Никифора Савенка, сотника теперешнаго понорницкого...» *Савенко (Савицький) Никифор (Ничипір) Савич* – сотник Понорницької сотні Чернігівського полку (вперше згадується у 1691 р. – 1723 рр.) (Кривошея В.В. Козацька старшина Гетьманщини. С. 44, 629).

^f «...приточилася справа его мл. пна Івана Ростковського...» Мова йде про Ростковського Івана – командира (з кінця 80-х – протягом 90-х рр. XVII ст.) легкокінотної волоської хоргови гетьмана Івана Мазепи. За даними О. Сокирка, Іван Ростковський зі своєю хоругою згадується в джерелах в контексті воєнних виправ козацьких і охотницьких полків. На думку дослідника, згаданий ротмістр належав до «ударної» частини надвірного війська, своєрідної гетьманської гвардії, якій доручалися відповідальні завдання. Зокрема, у липні–серпні 1689 р. Іван Ростковський зі своїм військом тримав охоронні роз'їзди поблизу Трипілля, стеріг важливі переправи на Київ. У лютому 1690 р. хоругва Івана Ростковського разом з компанійцями і сердюками взяла участь у масштабному поході проти татар на Інгулі. Восени того ж року волохи та компанійці стерегли татар на правому березі Дніпра. Військо Івана Ростковського переймало втікачів на Правобережжя, розбійників і бунтівних запорожців, а на час повстання Петрика ротмістр часто інформував гетьмана про новини. Брав участь у походах на Казикирмен (1693, 1697 рр.) та Азов (1694 р.) (детально див.: Сокирко О. Гетьманські преторіанці. Надвірні формування Івана Мазепи кінця XVII – початку XVIII століття. *Theatrum Humanae Vitae*. Студії на пошану Наталі Яковенко. Київ: Laetus, 2012. С. 504).

^f «...ясне велможного добродѣя, его млсти пна гетмана...» Мова йде про Мазепу Івана Степановича (1639–1709 рр.) – гетьмана Лівобережної України у 1687–1709 рр. В своїй політиці спочатку орієнтувався на Російську державу, сподіваючись на об'єднання на ґрунті політичної автономії Лівобережної і Правобережної України. Переконавшись, що це не входить в наміри Петра I, під час Північної війни 1700–1721 рр. переорієнтувався на Швецію, у 1708–1709 рр. виступив за відокремлення України від Росії. Його підтримала й частина запорожців. Після Полтавської битви 1709 р. перейшов на територію Мол-

² Далі закреслено из.

³ Написано над рядком і на правому полі замість закресленого зискавши пред себе.

⁴ Виправлено з Карпа.

⁵ Далі закреслено приказаль імь подлугъ децизїи декрета въ суду вой. Енер. ему, Проскурнѣ, виданного декрету изъявленію, взяв ввѣс.

⁵ Написано на правому полі замість закресленого и утрату (которая реестромъ показана) и за побой, всеконечне виплатит безъ всякой воло // кити. А если бы непохотѣли, или волокитою жалобливого уводили, то такових приказат держат под арестом потол, покол надлежащого ему подлугъ декрета неуплатят всеконечно, дабы уже болше въпред од него челомбитя въ семь его од так долгого времени точачомся дѣлѣ къ нам не было. И повторе предлагаем.

дови, до турецької фортеці Бендери, де й помер (Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775. Київ, 1998. Т. 1. С. 552).

^д *Власенко (Уласенко) Карпо* – козак с. Покошичі Понорницької сотні Чернігівського полку. У ревізії цієї адміністративно-територіальної одиниці Гетьманщини 1732 р. згадується серед «грунтових» козаків згаданого населеного пункту (Ревізія Чернігівського полку 1732 року / Упор. та вступ Ігор Ситий, Сергій Горобець, передмова Ірина Кривошея. Чернігів, 2014. С. 200).

^е «...до висланного в Понорницю особи пна Ялинського...» Гіпотетично, мова йде про *Ялинського Семена* – шляхтича, гетьманського посланця до Москви (1693 р.), військового товариша Чернігівського полку (1693–1699 рр.) (Кривошея І. Неурядова старшина Української козацької держави (XVII–XVIII ст.). Довідник. Біла Церква, 2016. С. 726).

^є «...правний копъ шість его мл. вернулъ...» *Копа* – одиниця грошової лічби, поділялася на 3 роди: у купівлі і продажу на торгах і ярмарках вважалася за 50 коп.; у судових вироках при розслідуванні акцидентів містила у собі 6 золотих чи 120 коп.; копа правова, якою за законом накладали штраф, містила 22,5 золотих або 450 коп. Як видно, в Гетьманщині на середину XVIII ст. не існувало сталої думки в трактуванні копи по відношенню до грошової одиниці як компенсації. В червні 1750 р. бунчуковий товариш Петро Ласкевич і полковий суддя Стефан Лукомський висловили в Генеральному військовому суді свою думку щодо трактування копи. Вони наголошували на два тлумачення копи в Литовському Статуті 1588, де в одному з артикулів копа дорівнювала 60 грошам, а в іншому, так звана «правна копа», дорівнювала 1 рублю і 20 копійкам. Саме останнє тлумачення Петро Ласкевич і Стефан Лукомський пропонували взяти за основу в трактуванні копи (Архів ранньомодерної Української держави. Т. 1: Документи колекції Олександра Лазаревського. Ч. 1. (Серія: Документи Генерального військового суду та Генеральної військової канцелярії) / Упор. В. Брехуненко, І. Тарасенко. Київ, 2019. С. 236–237).

^ж «...а особливо «вину панську» добродѣви, его мл. пану полковникови заплатил...» «*Вина панська*» – обов'язкові і «напівобов'язкові» платежі або піднесення, які стягувалися у процесі судочинства на користь сотників або полковників. Платня або піднесення відбувалося у грошовій формі, а також як земельні презенти (угіддя, хутори тощо) (детально про «вину панську» див.: Горобець В. Прибуткове суддівське ремесло: «вина панська» і «вина врядова» у судочинстві Гетьманату. *Соціум. Альманах соціальної історії*. Київ, 2007. В. 7. С. 175–193; Його ж. Конфлікт і влада в ранньомодерній Україні: сотник новгород-сіверський проти гетьмана Війська Запорозького, 1715–1722. Київ, 2016. С. 38–42).

№ 2

^а «...пред его млстю пном Маџимом Долѣнским, державъцою покошицким...» Мова йде про *Долинського Максима Лаврентійовича* – шляхтича, військового товариша Чернігівського полку. 10 листопада 1708 р. отримав універсал на трестівські с. Покошичі, млин на р. Головині у 2 кола, а другий – на Машевому болоті у 1 коло і 3 ступи. Бунчуковий товариш (?–1718–1726). Служив більше 30 років. Помер у Низовому поході в 1726 р. в Астрахані. Дружина – Пелагея Іванівна Ростковська, донька ротмістра надвірної корогви вище згаданого Івана Ростковського. У 1729 р. розглядалося питання про підтвердження за нею с. Покошичів у Понорницькій сотні і 13 березня 1729 р. отримала універсал (Кривошея В. В. Козацька старшина Гетьманщини. С. 328; Кривошея І. Неурядова старшина... С. 626).

^б *Федосенко Пилип* – козак с. Покошичі Понорницької сотні Чернігівського полку. У ревізії цієї адміністративно-територіальної одиниці Гетьманщини 1732 р. згадується серед «грунтових» козаків згаданого населеного пункту. У документі зазначено, що він проживав на одному дворі з Іваном Федосенком, але у різних хатах, «а за ґрунтъ почережно служать» (Ревізія Чернігівського полку... С. 200).

^в *Пузин (Пузик) Степан (Стефан)* – козак с. Покошичі Понорницької сотні Чернігівського полку. Як видно з документу, місцевий отаман (1720 р.). У ревізії цієї адміністративно-територіальної одиниці Гетьманщини 1732 р. згадується серед «нищетних» козаків згаданого населеного пункту (Ревізія Чернігівського полку... С. 201).

^г *Давиденко Кирило* – козак с. Покошичі Понорницької сотні Чернігівського полку. У ревізії цієї адміністративно-територіальної одиниці Гетьманщини 1732 р. згадується серед «нищетних» козаків згаданого населеного пункту (Ревізія Чернігівського полку... С. 201).

№ 3

^а *Скоропадський Іван Ілліч* (бл. 1646 – 1722 рр.) – гетьман Лівобережної України (1708–1722 рр.). Військовий канцелярист (1675–1680 рр.), чернігівський полковий писар (1680–1694 рр.), генеральний бунчужний (1694–1701 рр.), генеральний військовий осавул

(1701–1706 рр.), полковник Стародубського полку (1706–1708 рр.). Учасник російсько-турецької війни 1676–1681 рр. і Кримських походів (1687, 1689 рр.). За наказом Петра I зруйнував Чортомлицьку Січ (1709 р.). Був найбільшим землевласником у Гетьманщині (мав 20 тис. дворів посполитих) (Гуржій О.І. Скоропадський Іван Ілліч. *Енциклопедія історії України*. Т. 9. Прил.–С. Київ: Наукова думка, 2012. С. 614).

⁶ *Позовний лист* – різновид оповіщувальної документації, один з основних сповіщальних документів, який регламентував явку до суду (детально див.: Ділова документація Гетьманщини XVIII ст.: Зб. документів / Упоряд., автор передмови та комент. В.Й. Горобець, відп. ред. Л.А. Дубровіна. Київ: Наукова думка, 1993. С. 153).

^в «...дочекаати Воскресенскихъ святъ второй неделѣ...» Мають на увазі після Великодня (Пасхи).

^г «...перед судъ нашъ войсковий Енералний...» *Генеральний військовий суд* – найвищий судовий орган Гетьманщини. Утворився в середині XVII ст. Підпорядковувався гетьманові та Генеральній військовій канцелярії. Розглядав справи осіб, що належали до генеральної чи полкової старшини, а також справи про державні злочини. Був найвищою апеляційною інстанцією для полкових і сотенних судів, здійснював нагляд за виконанням універсалів гетьмана та указів царя. Керував судом генеральний суддя. Повноваження верховного судді належали гетьману, який спільно з генеральною старшиною розглядав апеляції на рішення Генерального військового суду, затверджував всі важливі вироки (обов'язково смертні). За часів гетьмана Данила Апостола Генеральний військовий суд проголошено незалежним від Генеральної військової канцелярії. складався з 6 осіб (по 3 представники від старшинського правління і царського уряду). Верховним суддею залишався гетьман. Згідно судової реформи гетьмана Кирила Розумовського, Генеральний військовий суд очолювали 2 генеральні судді, а до його складу входили вибрані від козацької старшини представники кожного із 10 полків. Був органом нагляду за місцевими судами, найвищою апеляційною інстанцією. Після ліквідації гетьманату Генеральний військовий суд підпорядковувався 2-й Малоросійській колегії. Офіційно існував до утворення намісництва (1782 р.), а насправді діяв до 1790 р. (Панашенко В.В. Генеральний військовий суд. *Енциклопедія історії України*. Т. 2. Г–Д. Київ: Наукова думка, 2004. С. 77).

№ 4

^а *Каша (Кваша) Кирило* – козак с. Лузики Понорницької сотні Чернігівського полку. У ревізії цієї адміністративно-територіальної одиниці Гетьманщини 1732 р. згадується серед «малогрунтових» козаків згаданого населеного пункту (Ревізія Чернігівського полку... С. 201).

^б «...когда розискъ чинился...» *Розиск* – один із різновидів слідчої документації Гетьманщини XVIII ст. Розиски та інквізиції містили докладні, часом самотні за викладом очевидців про ті чи інші акції, злочинні дії, проступки, вчинені нерідко за місцем проживання (Ділова документація Гетьманщини XVIII ст. С. 149).

^в *Коваленко Михайло* – козак с. Покошичі Понорницької сотні Чернігівського полку. У ревізії цієї адміністративно-територіальної одиниці Гетьманщини 1732 р. згадується серед «грунтових» козаків згаданого населеного пункту. У документі зазначено, що він проживав на одному дворі зі Стефаном Коваленком, «а за один ґрунтъ почережно служать» (Ревізія Чернігівського полку... С. 200).

^г *Коваленко Стефан* – козак с. Покошичі Понорницької сотні Чернігівського полку. У ревізії цієї адміністративно-територіальної одиниці Гетьманщини 1732 р. згадується серед «грунтових» козаків згаданого населеного пункту. У документі зазначено, що він проживав на одному дворі з Михайлом Коваленком, «а за один ґрунтъ почережно служать» (Ревізія Чернігівського полку... С. 200).

^д *Кириленко Іван* – козак с. Покошичі Понорницької сотні Чернігівського полку. У ревізії цієї адміністративно-територіальної одиниці Гетьманщини 1732 р. згадується серед «грунтових» козаків згаданого населеного пункту. У документі зазначено, що він проживав на одному дворі зі Стефаном Кириленком, але у різних хатах, «а за ґрунтъ почережно служать» (Ревізія Чернігівського полку... С. 200).

№ 5

^а Мова йде про *Савича Тихона Никифоровича (Ничипоровича)* – члена гілки роду Савичів-Тихоновичів, які користувалися гербом «Сулима». У його «сказці» 1734 р. відзначені участь у Полтавській битві (1709 р.), будівництві Ладозького каналу (1720 р.). Сотник Понорницької сотні Чернігівського полку (1723–1737 рр.). На чолі сотні був у Низовому поході (1723 р.) у складі тисячної команди на чолі з сосницьким сотником Павлом Сангурським, поході під командуванням чернігівського полковника Богданова, перебував певний час на Українській лінії (з жовтня 1733 р. до квітня 1734 р.), на кордоні у Любечі

під командуванням ройського сотника Якова Бакуринського (Кривошея В. В. Козацька старшина Гетьманщини... С. 632).

^б «...заносилъ жалобу велможному добродѣеви, его мли пну полковъниковъ чернѣговъскому и наказному гетману...» Мова йде про Полуботка Павла Леонтійовича (бл. 1660 – 1724 рр.) – наказного гетьмана Лівобережної України. Полковник Чернігівського полку (з 1705 р.) Як наказний гетьман в 1721 р. очолював 10 тис. козацький корпус, який займався спорудженням Ладозького каналу. Протягом першої половини 1722 р. заміщав гетьмана Івана Скоропадського під час його відсутності в Україні. Після смерті останнього став наказним гетьманом. Відстоюючи українську автономію, домагався в Петра I дозволу на проведення нових виборів гетьмана і обмеження владних повноважень президента Малоросійської колегії С. Вельямінова. У листопаді 1723 р. ув'язнили в Петропавлівській фортеці, де і помер (Горобець В.М. Полуботок Павло Леонтійович. *Енциклопедія історії України*. Т. 8. Па–Прик. Київ: Наукова думка, 2011. С. 376–377).

^в Можливо, мова йде про Пінязя Семена – наказного понорницького сотника (1723 р.), сотенного отамана Понорницької сотні Чернігівського полку, який згадується на цій посаді у ревізії цієї адміністративно-територіальної одиниці Гетьманщини 1732 р. (див.: документ № 6; Ревізія Чернігівського полку... С. 191).

^г *Потапенко Ісай* – козак с. Шабалтасівка Понорницької сотні Чернігівського полку. У ревізії цієї адміністративно-територіальної одиниці Гетьманщини 1732 р. згадується серед «грунтових» козаків згаданого населеного пункту. У документі зазначено, що він проживав на одному дворі з Карпом Потапенком, але у різних хатах, «а за один ґрунтъ попережно служать» (Ревізія Чернігівського полку... С. 193).

^д *Авдієнко (Овдієнко) Іван* – козак с. Шабалтасівка Понорницької сотні Чернігівського полку. У ревізії цієї адміністративно-територіальної одиниці Гетьманщини 1732 р. згадується серед «грунтових» козаків згаданого населеного пункту (Ревізія Чернігівського полку... С. 192).

^е *Потапенко Карпо* – козак с. Шабалтасівка Понорницької сотні Чернігівського полку. У ревізії цієї адміністративно-територіальної одиниці Гетьманщини 1732 р. згадується серед «грунтових» козаків згаданого населеного пункту. У документі зазначено, що він проживав на одному дворі з Ісаєм Потапенком, але у різних хатах, «а за один ґрунтъ попережно служать» (Ревізія Чернігівського полку... С. 193).

^є *Гарасименко Кирило* – козак с. Покошичі Понорницької сотні Чернігівського полку. У ревізії цієї адміністративно-територіальної одиниці Гетьманщини 1732 р. згадується серед «грунтових» козаків згаданого населеного пункту (Ревізія Чернігівського полку... С. 200).

№ 7

^а «...Ясне велможный мсць пне гетмане...» Мова йде про Апостола Данила Павловича (1654–1734 рр.) – військового і державного діяча України, гетьмана (1727–1734 рр.) Лівобережної України. Походив з відомого козацького роду. 1682 р. обрано полковником Миргородського полку, на якій посаді перебував до 1686 р. Звільнено гетьманом І. Мазепою за прихильність до попереднього гетьмана І. Самойловича. 1693 р. знову обрано на полковий уряд Миргородського полку, який займав до 1727 р. Учасник Азовсько-Дніпровських походів (1695–1696 рр.), разом з гадяцьким полковником Боруховичем розбив на р. Ворсклі війська кримського хана та гетьмана ханської України Петрика. Учасник Північної війни (1700–1721 рр.). В ранзі наказного гетьмана здійснив похід у Ліфляндію (1701 р.) та в Польщу (1704 р.). 1708 р. разом з гетьманом І. Мазепою перейшов на бік Карла XII, але незабаром повернувся і був помилуваний і залишений у ранзі полковника. На початку 1724 р. за участь в опозиційному русі заарештовано, але на початку 1725 р. випущено з під варті. 1 жовтня 1727 р. обрано гетьманом Лівобережної України (Горобець В.М. Апостол Данило Павлович. *Енциклопедія історії України*. Т. 1. А–В. Київ: Наукова думка, 2003. С. 112).

^б *Томара Василь Іванович* – сотник першої Переяславської сотні (1695–1697 рр.), наказний полковник Переяславського полку, значний товариш Чернігівського полку (1701 р.), сотник Вибельської сотні (1704–1716 рр.), полковий чернігівський суддя (1716–1726 рр.), наказний полковник Чернігівського полку (1715, 1723 рр.) (Кривошея В.В. Козацька старшина Гетьманщини... С. 705).

^в *Чарниш Іван Федорович* – військовий канцелярист (1698 р.), господар Гадяцького замку (1700 р.). Через справу Кочубея–Іскри заарештований і утримувався у Білоцерківській фортеці. Значний військовий товариш (1708 р.). Полковник Гадяцького полку в Полтавській битві (1709 р.). Генеральний військовий суддя (1715–1723 рр.). У 1723 р. викликаний до Санкт-Петербурга і заарештований через підозру у зраді. Після смерті Петра I

звільнений, але проживав у столиці, а згодом у Москві, де й помер (1728 р.) (Кривошея В.В. Козацька старшина Гетьманщини... С. 741–742).

^f *Декрети* – строкаті за структурою і формальними ознаками акти, що містили остаточне рішення судів різної інстанції, які входили до числа процесуально-вищої документації (детально див.: Ділова документація Гетьманщини XVIII ст.: 36 документів / Упоряд., автор передмови та комент. В.Й. Горобець, відп. ред. Л.А. Дубровіна. Київ: Наукова думка, 1993. С. 155–157).

^f Можливо, мова йде про *Силича Івана Степановича* – товариша Чернігівського полку (1699–1706 рр.), значкового товариша Чернігівського полку (1710–1733 рр.), городового чернігівського отамана (1721–1733 рр.), наказного чернігівського полковника (1723 р.) (Кривошея В.В. Козацька старшина Гетьманщини... С. 654).

^а «...И билъ я еще ѿсауль енералному пну Жураховскому челомъ, але тогди в скоромъ часть взято пна Жураховского за арештъ...» Мова йде про *Жураховського Василя Яковича* – сина полковника Ніжинського полку Якова Жураховського, сотника Янпільської сотні Ніжинського полку, глухівського городового отамана (1701 р.), військового товариша (1704 р.), генерального військового осавула (1710–1724 рр.). 30 травня 1723 р. йому і генеральному бунчужному Якову Лизогубу було доручено «правління Малоросійское» від наказного гетьмана Павла Полуботка. У січні 1724 р. був заарештований бригадиром Румянцевим у справі Полуботка і відправлений до Санкт-Петербурга, де перебував під арештом цілий рік. З часом звільнений з наказом мешкати у столиці. Проживав певний час у Москві (з 1727 р.). На початку 1728 р. був відпущений на батьківщину (Кривошея В.В. Козацька старшина Гетьманщини... С. 352).

^е «...але толко видано з войскової Енералной канцелярії...» *Генеральна військова канцелярія* – центральна установа гетьманського уряду в Україні XVII–XVIII ст. Перша згадка в документах датується 1650 р. Здійснювала військово, адміністративне, судове й фінансове управління. Очолював генеральний писар. Перебувала в гетьманських столицях. У 1720 р. царський уряд позбавив її фінансових і судових повноважень. У 1722 р. Генеральну військовою канцелярію було підпорядковано новоутвореній Малоросійській колегії. За гетьманування Д. Апостола (1727–1734 рр.) більшість її прав і компетенцій відновлено. Після смерті гетьмана функції канцелярії було знову звужено, тоді ж її підпорядковано Правлінню гетьманського уряду. З 1750 р. діяла при гетьмані К. Розумовському. Формально ліквідована 21 листопада 1764 р., фактично діяла до кінця 60-х рр. XVIII ст.

^е «...до блгородного гспдина полковника чернѣговского Богдана Михайлова...» Мова йде про *Богданова Михайла Самсоновича* – полковника і коменданта Чернігівського гарнізону, полковника Чернігівського полку (1723–1735 рр.), полковника Переяславського полку (1736–1738 рр.) (Кривошея В.В. Козацька старшина Гетьманщини... С. 218).

^ж *І Малоросійська колегія* – центральний адміністративний орган Російської імперії, заснований указом імператора Петра I 27 травня 1722 р. для управління Гетьманщиною. Створена ще за життя гетьмана Івана Скоропадського як вища апеляційна інстанція та адміністративно-контролюючий орган. Після смерті гетьмана перебрала на себе гетьманські прерогативи. Діяла в складі президента (С. Вільямінова), 6-ти членів присутності, прокурора та канцеляристів. Усі члени призначалися з числа російських офіцерів і цивільних службовців. Малоросійська колегія провела ряд реформ державного устрою, спрямованих на підпорядкування всіх ланок центрального і місцевого управління російській адміністрації, впровадження російських законів і правових норм в українське державне життя, уніфікацію його порядків до загальноімперських зразків. Припинила свою діяльність 12 вересня 1727 р. (Горобець В.М. Малоросійська колегія. *Енциклопедія історії України*. Т. 6. Ла–Мі. Київ: Наукова думка, 2009. С. 479).

^з *Промеморія* – різновид документів, якими обмінювалися установи одного рівня; надсилалися, здебільшого, автономним, а не підлеглим за субординацією адресатам (Архів Коша Нової Запорозької Січі. Т. 1. С. 603).

№ 9

^а *Жадченко (Жадко) Андрій* – козак с. Покошичі Понорницької сотні Чернігівського полку. У ревізії цієї адміністративно-територіальної одиниці Гетьманщини 1732 р. згадується серед «грунтових» козаків згаданого населеного пункту (Ревізія Чернігівського полку... С. 200).

^б *Четверик* – старовина міра об'єму сипких тіл, що дорівнює восьмій частині чверті (26,239 л.).

^в *Пальчик Стецько (Степан)* – козак с. Шабалтасівка Понорницької сотні Чернігівського полку. У ревізії цієї адміністративно-територіальної одиниці Гетьманщини 1732 р. згадується серед «нищетних» козаків згаданого населеного пункту (Ревізія Чернігівського полку... С. 193).

^Г Можливо, мова йде про *Чуйкевича Семена Васильовича* (бл. 1674 – 1746 рр.) – учасника Полтавської битви (1709 р.), значного військового товариша, бунчукового товариша, учасника Гилянського походу, виконувача обов'язки генерального військового писаря (1727 р.), полкового суддю Ніжинського полку (1730–1734 рр.) (Кривошея В.В. *Козацька старшина Гетьманщини...* С. 750).

^Г Можливо, мова йде про *Романовича Василя* – знатного військового канцеляриста (1720 р.), судового писаря (кінець 20-х – початок 30-х рр. XVIII ст.) (Кривошея В.В. *Козацька старшина Гетьманщини...* С. 618).

^А Очевидно, мова йде про *Левенця Івана Прокоповича* – сина полтавського полкового обозного, бунчукового товариша (з 1685 р.), полкового полтавського сотника (1687–1693 рр.), полкового обозного (1693–1699 рр.), наказного полтавського полковника (1701 р.), полковника Полтавського полку (1703–1709 рр.), значного військового товариша, бунчукового товариша, одного з трьох правителів Генеральної військової канцелярії (1724–1727 рр.) (Кривошея В.В. *Козацька старшина Гетьманщини...* С. 463).

Синяк Іван Леонідович – старший науковий співробітник, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу актових археографій Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України (вул. Трьохсвятительська, 4, м. Київ, 01001, Україна).

Syniak Ivan L. – senior researcher, candidate of historical sciences, senior researcher of act archaeography department of M. S. Hrushevsky Institute of Ukrainian Archaeography and Source Studies National academy of Science. (4 Triohsviatytel's'ka Street, Kyiv, 01001, Ukraine).

E-mail: syniak_il@ukr.net

**“THEY BEAT ME TO DEATH, AND HUNG HIM UPSIDE DOWN ON WILLOW TREE AND ORDERED HIM TO BARK LIKE A DOG AT THEIR FEET”:
DOCUMENTS OF THE COURT CASE OF COSSACK FEDOR PROSKURNENKO**

The purpose of the publication is to introduce into scientific circulation documents that cover the claim and the course of the court case of the cossack Fedor Proskurnenko (Proskurnya) from Pokoshichi of the Ponornytzia squadron of the Chernihiv regiment against fellow villagers Karp Vlasenko and Pylyp Fedosenko for illegally appropriated honey trees and for bullying and humiliation. The research methodology is based on general scientific methods of analysis and synthesis. L. Z. Gistsova's “Methodical recommendations on preparation for the publication of the Kosh Archive of the New Zaporozhian Sich” was used in the preparation of documents for printing. The scientific novelty is that for the first time the documents of the mentioned court case, which are stored in the Narodowa Library (Poland, Warsaw), were introduced into scientific circulation, their informative potential was analyzed and commented on. Conclusions. The published documents significantly expand the understanding of the judiciary of the Ukrainian state of the first third of the XVIII century, social communications, court records and document management, enrich the biography of the government officer of the Chernihiv regiment, and revenge information about the historical toponymy of the region.

Key words: Fedor Proskurnenko, Karp Vlasenko, Pylyp Fedosenko, supplication, open letter, search.

Дата подання: 26 червня 2021 р.

Дата затвердження до друку: 30 червня 2021 р.

Цитування за ДСТУ 8302:2015

Синяк, І. «Били смертнимъ боемъ, и на вербѣ вшали стремглавъ, и велѣли щекати аки псу по подь ихъ ногами»: документи судової справи козака Федора Проскурненка (Частина друга). *Сіверянський літопис*. 2021. № 5. С. 26–35. DOI: 10.5281/zenodo.5229530.

Цитування за стандартом APA

Syniak, I. (2021). *Vyly smertnymъ боемъ, y na verbѣ vshaly stremhлавъ, y velѣly shchekaty aky psu po podь ykhъ nohamy*: dokumenty sudovoi spravy kozaka Fedora Proskurnenka (Chastyna druha) [«They beat me to death, hung upside down on a willow tree, forced me to caress like a dog under feet»: documents of court case of cossak Feodor Proskurnenko (part 2)]. *Siverianskyi litopys –Siverian chronicle*, 5, P. 26–35. DOI: 10.5281/zenodo.5229530.

